

Ik heb niks tegen Nederlanders

Waarom zegt niemand ooit: ik heb niks tegen Nederlanders? En waarom staat er zo vaak een 'maar' achter de opmerking: 'Ik heb niks tegen buitenlanders, ...'? Met deze gedachtengang opent het boekje *Ik heb niks tegen Nederlanders* van Hans Kaldenbach, dat in november verscheen bij Prometheus.

Net als in zijn eerdere publicaties *Discriminatie, hoe reageer je erop* (1986) en *Doe maar gewoon* (1994) probeert Kaldenbach het blikveld van zijn lezers te verruimen, deze keer door hen te confronteren met misvattingen, vooroordelen en krampachtigheden ten aanzien van de multiculturele samenleving. Geïllustreerd met voorbeelden zijn honderd en één interessante feiten en inzichten samengebracht in korte aandachtspunten, die los van elkaar kunnen worden gelezen.

Daarbij pleit Kaldenbach niet voor het standpunt dat multicultureel alleen maar goed en positief is, wel voor het benaderen van de meerkleurigheid van de samenleving op een andere manier: het heeft voor- en nadelen, het heeft prettige en onprettige kanten, het is leuk en lastig. Hij betreurt het dat er zoveel mensen zijn die de multiculturele samenleving alleen maar als bedreiging zien, in plaats van een noodzakelijke, plezierige of onvermijdelijke uitdaging voor allochtonen en autochtonen.

Kaldenbach richt zich niet speciaal op het onderwijs, maar zijn aandachtspunten kunnen ook voor docenten een eye-opener vormen met betrekking tot hun omgang met etnische minderheidsgroepen.

H. Kaldenbach, *Ik heb niks tegen Nederlanders. 101 feiten en inzichten uit de multiculturele samenleving*. Amsterdam, Prometheus, 1995. 68 blz. ISBN 90-5333-391-6.

Doelgericht communiceren

Er schijnen op aarde meer dan vijfduizend talen te worden gesproken. Al die talen worden

door mensen gebruikt om met elkaar te communiceren. Maar er komt meer kijken bij communicatie: niet alleen taal, ook geluiden, gebaren en handelingen zijn manieren om iemand iets duidelijk te maken. Bovendien is communicatie situatie- en contextgebonden: het schrijven van een zakelijke tekst, het houden van een vergadering, het voeren van een telefoongesprek en het geven van een mondelinge presentatie zijn communicatieonderdelen met ieder hun eigen specifieke moeilijkheden.

Aan deze onderwerpen wordt aandacht geschonken in het boek *Doelgericht communiceren* van Frans Willemsen. Het is gebaseerd op veel ervaringen in cursussen, werkgroepen, trainingen en op literatuur. De hoofdstukken, die steeds een van de eerder genoemde specifieke vormen van communicatie behandelen, staan op zichzelf en kunnen afzonderlijk van elkaar gelezen worden. Wel worden ze met elkaar verbonden door een algemene inleiding, waarin de complexiteit van het communicatieproces aan de hand van duidelijke voorbeelden wordt belicht. Bovendien krijgt de lezer een overkoepelend model voor alle communicatiesituaties krijgt aangeboden, het zogenaamde ABCD-model.

Anders dan het bekende zender-ontvanger-model houdt het ABCD-model rekening met de bedoeling van de communicatieve handeling. Het model, dat ontworpen is door de auteur, is bedoeld om het praten over verschillende vormen van communicatie te vergemakkelijken en inzicht te geven in datgene wat die vormen gemeen hebben. De belangrijkste boodschap die dan ook uit het boek naar voren komt is dat iemand allereerst moet weten wat hij wil bereiken, welk doel hij nastreeft. Alleen dan kan hij doelgericht communiceren!

F. Willemsen, *Doelgericht communiceren*. Utrecht, Het Spectrum, 1995. 195 blz. ISBN 90-274-4435-8, f 19,90.

Over dieren en science fiction

'Want dieren zijn soms net als mensen, met dezelfde mensenwensen en dezelfde mensenstreken...' Wie kent niet deze regels uit de bekende krant van Jacob de Vril uit Fabeltjes-

land? In hoeverre deze uitspraak op waarheid berust is de vraag, maar waar we niet omheen kunnen is dat dieren een belangrijke rol spelen in het leven van mensen. Ze leveren al eeuwenlang vlees, melk en huiden. In sommige landen worden dieren vereerd als goden of worden er magische krachten aan hen toegeschreven. Spreekwoorden, gezegden; onze hele taal en ons hele leven zijn doortrokken van diersymbolen.

In het boekje *Lezen over dieren* maakt de lezer kennis met verschillende verhalen waarin dieren een rol spelen. Het is recentelijk verschenen in de serie *Lezen over...* van het NBLC, bestemd voor jonge lezers tussen de tien en vijftien jaar. In elk deeltje van deze serie wordt een thema behandeld of een portret van een auteur gegeven, waarna een bespreking volgt en suggesties worden gegeven om verder te lezen. Schrijvers die in deze reeks al aan bod zijn geweest zijn onder andere Roald Dahl, Imme Dros, Kees van Kooten, Karl May en Guus Kuijer. Voorbeelden van behandelde thema's zijn: indianen, oorlog, school en de eerste liefde.

In *Lezen over dieren* wordt vanuit de fabels en dieren sprookjes uit oude tijden een lijn getrokken naar de dierenverhalen in onze tijd. Daarbij wordt aandacht besteed aan verhalen over echte en verzonnen dieren, het verschil tussen fabels en sprookjes, verhalen over de vriendschap tussen mens en dier en aan 'wie-niet-sterk-is-moet-slim-zijn-verhalen'. Tal van voorbeelden van fabels, verhalen en gedichten waarin dieren de hoofdrol spelen, passeren de revue.

Een ander zojuist verschenen deeltje in de reeks is *Lezen over science fiction*. Hierin komen aan de hand van speciaal voor jongeren geschreven science-fictionverhalen allerlei varianten van dit genre aan bod. Zo zijn er avonturen die zich afspelen in een denkbeeldige tijd en ruimte, in de toekomst of in het verleden, op aarde of elders in het universum. De auteurs stellen zich bijvoorbeeld voor hoe de wereld er in de toekomst uit zal zien en schrijven over logische gevolgen van de technische en wetenschappelijke vooruitgang. SF-verhalen kunnen ook over buitenaardse wezens gaan en sprookjesachtige elementen bevatten. Weer andere verhalen spelen in een

wereld parallel aan de onze, waarin dingen voorkomen die in onze werkelijkheid niet bestaan.

De afzonderlijke deeltjes van de reeks zijn speciaal bestemd om te gebruiken bij het voorbereiden van een boekbespreking of het maken van een dokumentatiemap.

O. Jansen, *Lezen over dieren*. Den Haag, NBLC, 1995. 44 blz. ISBN 90-5483-076-X, f 15,45. (bestelnummer NBLC: 16561).

W. van der Pennen, *Lezen over science fiction*. Den Haag, NBLC. 44 blz. ISBN 90-54-83-077-8, f 15,45 (bestelnummer NBLC: 16560).

Prisma Uittrekselboek

De laatste weken van het eindexamenjaar worden overheerst door het *mondeling*. Kandidaten van alle schooltypen worden aan de tand gevoeld over de boeken die zij gelezen hebben. Of gelezen zouden moeten hebben. Wie wil weten hoe zijn leerlingen aan formuleringen komen als: 'Het thema van het boek is dan ook het zoeken naar een houding ten opzichte van het verleden en de toekomst,' of: 'De kilte in de menselijke verhoudingen is thematisch van belang,' dient hun steun en toeverlaat te raadplegen: het uittrekselboek!

Veel uitgevers zien brood in het uittrekselboek. Uitgeverij Het Spectrum heeft een naam hoog te houden met de Prisma-pockets. Leerlingen raadplegen ze veelal voor de recentere literatuur: Prisma Uittrekselboek 1, 2, 3 en 4 voor proza dat verscheen sinds 1979. Er zijn ook uittrekselboeken voor de literatuur tussen 1200 en 1880 en voor de periode 1880 tot 1945.

Onlangs verscheen een herziene druk van *Prisma Uittrekselboek; Nederlandse literatuur 1945-1980*. Hierin worden 34 populaire romans besproken. De samenstellers wijzen er in hun voorwoord op dat ze zich bij hun keuze hebben laten leiden door de smaak van middelbare scholieren. Daarnaast is gekeken naar het aantal herdrukken en vertalingen en de leenfrequentie in openbare bibliotheken.

Het *Uittrekselboek* bevat natuurlijk besprekingen van Marga Minco (*Een leeg huis*), Simon Vestdijk (*De kellner en de levenden*, *Ivoren wach-*

ters) en Jan Wolkers (*Een roos van vlees, De perzik van onsterfelijkheid*). Ook *De metsiers* van Hugo Claus, *Robinson* van Doeschka Meijising en *Liefdes schijnbewegingen* van Remco Campert ontbreken niet. Originelere keuzes zijn bijvoorbeeld *Noorderlicht* van F. Bordewijk, *De tienduizend dingen* (Maria Dermout) of *De nietsnut* van Frans Kellendonk.

Elk uittreksel bestaat uit een boekbeschrijving; een uitgebreide samenvatting van de inhoud; een bespreking van vertelsituatie, tijd, ruimte, personages, thematiek en stijl; een summier literatuurgeschiedenis, waarin meer informatie staat over het werk van de auteur. Het *Uittrekselboek* opent met een 'Handleiding bij het maken van een uittreksel'. In feite beschrijven de auteurs hier het procédé wat zij gevolgd hebben. De 'Verklaring van gebruikte termen' kan interessant zijn voor leerlingen, omdat daarin in het kort de literatuurtheorie wordt beschreven die aan de analyses ten grondslag ligt.

Jet Matla e.a., *Prisma Uittrekselboek; Nederlandse literatuur 1945-1980*. Utrecht, Het Spectrum, 1996. 323 blz. ISBN 90-274-4728-4, f 19,90.

Een didactiek voor de Basisvorming

Dit schooljaar zal op de meeste scholen voor het eerst de basisvorming voor het vak Nederlands worden afgesloten. Er is de afgelopen jaren geëxperimenteerd met het nieuwe onderwijs en de kerndoelen. Hoe leer je 30 kinderen interviewen? Waar kun je de computer inzetten voor informatieverwerking en -verwerking? Welke aanpak is het meest geschikt om leerlingen elkaars en eigen werk te leren evalueren?

Onderzoek toont aan dat onderwijs sterk wordt bepaald door de schoolboeken waarmee de docent werkt. Massaaf stapten secties in 1993 over op nieuwe methodes voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Secties die kozen voor *Nieuw Nederlands*, *Goed Nederlands* of *Op niveau* of een van de andere basisvormingsmethodes, kozen tegelijk voor de wijze waarop zij aan de kerndoelen inhoud wilden geven.

Toch is de leidraad die een methode biedt nooit volledig. Aanpassing aan de situatie op de eigen school is noodzakelijk, aanpassing aan

de eigen onderwijsstijl is gewenst. Vragen zoals die hierboven, worden meestal niet (afdoende) beantwoord.

Nederlands in de basisvorming. Een praktische didactiek van Helge Bonset, Martien de Boer en Tiddo Ekens kan in zulke gevallen uitkomst bieden. In 1992 verscheen de eerste druk van dit nieuwe standaardwerk voor het vak Nederlands, bedoeld als opvolger van *Moedertaal didactiek, een handleiding voor het voortgezet onderwijs* van de Leidse Werkgroep Moedertaal didactiek.

Nederlands in de basisvorming bespreekt vanuit een praktische invalshoek, hoe aan het nieuwe onderwijs op de verschillende deelgebieden (lezen, schrijven, spreken & luisteren, fictie, taalvariatie en massamedia) vorm kan worden gegeven. Dit betekent dat de kerndoelen zijn vertaald en voorzien van een groot aantal lesdoelen en lessuggesties. Hiermee kan de docent lessen uit het schoolboek aanvullen, maar hij of zij kan *Nederlands in de basisvorming* ook gebruiken om een leerplan op te stellen en in te vullen. De schrijvers benadrukken overigens dat hun boek een didactiek is: een van de mogelijke vertalingen en uitwerkingen van de kerndoelen.

De vernieuwde tweede druk van *Nederlands in de basisvorming* bevat een bijgewerkt overzicht van alle basisvormingsmethoden en ander lesmateriaal dat op dit moment verkrijgbaar is.

Helge Bonset, Martien de Boer & Tiddo Ekens, *Nederlands in de basisvorming. Een praktische didactiek*. Bussum, Coutinho, 1995. 312 blz. ISBN 90-6283-001-3, f 44,50.

Wortels zijn oranje

Wanneer mag je peuters leren lezen? De meningen daarover verschillen nogal. Aanhangers van de antroposoof Rudolf Steiner menen dat kinderen beschermd moeten worden tegen het te vroeg leren lezen. Op de Vrije School start het leesonderwijs pas rond het zevende jaar.

Anderen menen dat de kinderen zelf hun leertempo moeten bepalen. De meeste kinderen willen wel. Peuters zijn nieuwsgierig en worden onstuiterlijk aangetrokken door de

magie van de lettertekens. Uitgeverij Het Spectrum sluit aan bij deze nieuwsgierigheid met het *Prisma Plaatjeswoordenboek voor peuters en kleuters* van Debbie MacKinnon en Geoff Dann, bestemd voor kinderen van twee tot zes jaar.

Het boekje heeft een harde kaft en kan dus tegen een stootje, maar past ondanks het handzame formaat (11,5 bij 21,5 centimeter) niet in de handen van een peuter. Duidelijk een boekje om samen met de kleine door te bladeren. Dat kan op vele niveaus 'variërend van de eenvoudige identificatie van objecten, via een discussie over concepten tot de ontwikkeling van leesvaardigheid.'

In 128 bladzijden komen achtereenvolgens kleuren, cijfers, vormen, tegenstellingen en geluiden aan de orde. Alle woorden worden geïllustreerd met kleurenfoto's. Het is de bedoeling dat ouders met behulp van het *Plaatjeswoordenboek* niet zozeer vertellen wat schoenen, bananen of watermeloenen zijn, maar vooral samen met hun kind verbanden leggen: een watermeloen heeft een *ronde* vorm, net als een muts; een sinaasappel is *oranje*, net als wortels.

In haar inleiding vertelt Betty Root dat ze verwacht dat kinderen met behulp van het *Plaatjeswoordenboek* woorden 'zien als iets fascinerends en bruikbaar'. Leren met behulp van dit boek is opwindend, efficiënt en bovendien leuk.

D. MacKinnon & G. Dann, *Prisma Plaatjeswoordenboek voor peuters en kleuters*. Utrecht, Uitgeverij Het Spectrum, 1995. 128 blz. ISBN 90-274-4570-2, f 19,90.

Taal: een vak voor alle docenten

Het moedertaalonderwijs is tot nu toe nog nauwelijks afgestemd op klassen waarin onder andere niet-moedertaalsprekers zitten. De begeleiding van meertalige leerlingen in het voortgezet onderwijs wordt vaak gezocht in de remediale sfeer: hulp- of steunlessen in de verschillende vakken, cumi-uren, enzovoort.

De kerndoelen Nederlands voor de Basisvorming nodigen echter zeker uit tot heroverweging van de inhoud van de lessen Nederlands. Daarbij komt dat taalvaardigheid in het

Nederlands een belangrijke rol speelt bij al dan niet goed kunnen volgen van andere vaklessen. Omdat veel leerlingen problemen hebben met de 'schooltaal' die daar gebruikt wordt, zijn schoolse taalvaardigheden ook in de kerndoelen opgenomen. Niet alleen docenten Nederlands komen hiermee in aanraking, ook docenten van andere vakken kampen met deze problemen. Meertalige en taalzwakke leerlingen begrijpen schoolboeken soms niet en/of hebben moeite met het maken van vragen en opdrachten, onder andere in proefwerken.

Om docenten van dienst te kunnen zijn bij de inrichting van onderwijs dat ook recht doet aan meertalige leerlingen, heeft de SLO een negental brochures *Taal in de klas*, uitgebracht. Eén van deze brochures is bestemd voor docenten Nederlands; daarnaast zijn er een aantal brochures voor docenten van andere vakken (aardrijkskunde, beeldende vakken, biologie, geschiedenis, moderne vreemde talen, natuurkunde, scheikunde en wiskunde). Hiernaast is er een aparte brochure voor schoolleiders. De brochures *Taal in de klas* wijzen docenten en schoolleiders op taalproblemen die meertalige en taalzwakke leerlingen in de lessen kunnen ondervinden.

In elke brochure staan kort en overzichtelijk – in een pagina of 20 – vrij eenvoudige en concrete tips waarmee de problemen voorkomen of opgelost kunnen worden. De brochure voor docenten Nederlands bevat zowel tips om vorm te geven aan het programma Nederlands zelf als tips om vanuit de sectie Nederlands de begeleiding van meertalige leerlingen in de hele school te bevorderen. Voorbeelden van dergelijke tips zijn: 'Breng de benodigde taalvaardigheid in kaart', 'Breng de oplossingen van leerlingen en docenten in kaart' en 'Organiseer onderwijs in schoolse taalvaardigheid'. Steeds wordt kort uitgelegd wat het belang van zo'n tip is. Bovendien zijn er duidelijke aanwijzingen en vakspecifieke voorbeelden die aangegeven hoe men zo'n tip kan concretiseren.

Niet alleen aan docenten is het de taak de kloof te dichten tussen hetgeen leerlingen kunnen en hetgeen docenten van hen vragen. Ook op schoolbreed niveau kan men hieraan bijdragen door een vorm van taalbeleid op te zetten. De brochure *Tien tips voor schoolleiders*

biedt een praktisch overzicht van de stappen die over een aantal jaren nodig zijn om tot zo'n beleid te komen.

M. Hajer, T. Meestringa e.a., *Brochurereeks Taal in de Klas*. 9 delen, elk ca. 20 blz. Lelystad, IVIO, 1993/1995. Prijs: f 7,50 per stuk, f 60,- voor de hele set. Telefoon: 0320: 27 64 11.

Beroepsgericht onderwijs

Een deel van de onderwijsprogramma's voor lager opgeleiden heeft als doel doorstroom naar een beroepsopleiding of naar werk op geoefend niveau mogelijk te maken. Deze doorstroomprogramma's en functietrainingen hebben niet altijd een goed rendement. Ongeveer een derde van de cursisten maakt het doorstroomprogramma of de functietraining niet af. Ook cursisten die vervolgens doorstromen naar een beroepsopleiding halen niet altijd de eindstreep. Bovendien blijken cursisten die een baan vinden, niet altijd in staat deze te behouden. Een van de oorzaken van deze rendementsproblemen is de Nederlandse taal. Vooral allochtone cursisten hebben met dit probleem te kampen.

Taalbeleid voor doorstroomprogramma's en functietrainingen bevat informatie over de manier waarop taalbeleid kan bijdragen om onderwijsprogramma's op het gebied van Nederlands als tweede taal te optimaliseren. De publikatie bevat aanwijzingen voor het ontwikkelen en invoeren van leerplannen voor dergelijke onderwijsprogramma's. Om deze theoretische beschrijving wat concreter te maken, is een voorbeeld opgenomen van een uitgewerkt leerplan Nederlands als tweede taal voor een cursus elektrotechniek.

De publikatie is in eerste instantie bedoeld voor personen die op Centra voor Beroepsoriëntatie en Beroepsoefening (CBB's) verantwoordelijk zijn voor het taalbeleid, maar kan ook zijn dienst bewijzen bij andere onderwijs- en scholingsinstellingen die doorstroomprogramma's of functietrainingen verzorgen.

M. van der Vegt, *Taalbeleid voor doorstroomprogramma's en functietrainingen. Eindrapport project tweede-taalverwerving* CBB's. Amersfoort, SVE, 1995. 77 blz. ISBN 90-5003-195-1, f 21,50.

Nieuw NT2-materiaal in beeld

In 1991 verscheen *Doelen Nederlands als tweede taal*, in de wandelgangen beter bekend als 'Het Doelenboek'. Onderdeel hiervan is een zogenaamde matrix van leermaterialen. In dit overzicht zijn veelgebruikte NT2-leermiddelen opgenomen, ingedeeld naar taalvaardigheidsniveau, doelen waaraan gewerkt wordt en de vooropleiding van de beoogde doelgroep.

De afgelopen jaren is er nogal wat nieuw NT2-materiaal verschenen. Voor docenten is het niet altijd duidelijk hoe deze nieuwe, voornamelijk communicatieve, leermiddelen te plaatsen zijn in de matrix van leermiddelen van 'Het Doelenboek'. Daarom heeft de SVE een aanvulling op deze matrix gepubliceerd.

In de *Matrix leermaterialen NT2* wordt een korte beschrijving gegeven van lesmateriaal dat na november 1991 verschenen is of binnenkort zal verschijnen. Voor elk opleidingsniveau worden eerst, per taalniveau, nieuwe basisleergangen genoemd, met daarnaast leergangen en materialen op de onderscheiden deelgebieden (bijvoorbeeld lezen, grammatica). Een aparte paragraaf bevat 'opmerkingen bij de leergangen'. Tevens is er een lijst van alle genoemde materialen met verwijzing naar besprekingen in tijdschriften.

E. Liemberg, *Matrix leermaterialen Nederlands als tweede taal. Een aanvulling op de matrix in Doelen Nederlands als tweede taal (1991)*. Amersfoort, SVE, 1995. 32 blz. Bestelnummer 7018, f 9.

Leren praten

Leren Praten is een videoband met vier voorbeeldlessen op het gebied van spreekvaardigheid Nederlands als tweede taal. De band is bedoeld voor de opleiding en nascholing van NT2-docenten. Theoretische informatie over spreekvaardigheid wordt op deze manier in de praktijk geïllustreerd. De voorbeeldlessen zijn geen 'modellessen' van de manier waarop het spreekvaardigheidsonderwijs eruit zou moeten zien, maar 'gewone' spreekvaardigheidlessen van een ervaren NT2-docent. Twee van de lessen richten zich op SVE/Cito-niveau 1, de andere twee op

SVE/Cito-niveau 2. De cursisten die te zien zijn, zitten in de Basiseducatie.

Met behulp van de videoband kunnen allerlei zaken bespreekbaar worden gemaakt zoals: de opbouw van een les, oefenvormen (gestuurd en ongestuurd), interactie in de groep, feedback en correctie.

Bij de band hoort een handleiding waarin de verschillende scènes van de lessen kort beschreven worden en suggesties gedaan worden voor besprekpunten. Aan het eind zijn meer algemene discussiepunten te vinden.

T. Bunnik & E. Liemberg, *Leren Praten. Een instructiefilm over spreekvaardigheid voor docenten Nederlands als tweede taal*. Amersfoort, SVE, 1995. Bestelnummer 2244, f 80.

Flexibilisering

De laatste tijd zijn er verschillende ontwikkelingen gaande op het gebied van de volwasseneneducatie die gevolgen hebben voor de inrichting van het onderwijs. Voorbeelden van dergelijke ontwikkelingen zijn: de vorming van de regionale opleidingscentra (ROC), de groeiende vraag naar cursussen op maat, een maatschappelijke roep om vergroting van rendement en bezuinigingen.

In vernieuwingsprocessen die hier een gevolg van zijn, neemt 'flexibilisering' een belangrijke plaats in. Er worden drie soorten flexibilisering onderscheiden:

- programmatische flexibilisering, waarbij bijvoorbeeld te denken valt aan een gemoduleerd onderwijsaanbod voor individuele leertrajecten;
- didactische flexibilisering waaronder bijvoorbeeld gedifferentieerd onderwijs, aandacht voor de leervragen van cursisten en zelfstandig werken van cursisten vallen;
- organisatorische flexibilisering, zoals de mogelijkheden van een Open Leercentrum en de organisatie van cursistbegeleiding.

De SVE heeft enkele publikaties uitgebracht op het gebied van flexibilisering. Hieronder volgt een korte beschrijving.

FLEXIBILISERING VAVO Deze publikatie bevat een groot aantal handreikingen voor vernieuwers binnen instellingen voor volwasseneneducatie op de verschillende gebieden

van flexibilisering. Ze zijn de weerslag van een aantal bijeenkomsten van elf VAVO-instellingen over vernieuwingsprocessen op de verschillende instellingen.

Het resultaat is niet een pakket van concrete landelijk inzetbare producten, maar een verzameling van ideeën voor andere instellingen. Aan de orde komen onder andere: het gebruik van landelijke moduulspecificaties, leerplannen, docentenhandleidingen, studiewijzers, toetsmatrijzen, werkvormen, veranderingen in de organisatie van het onderwijs, het Open Leercentrum en de aanpak van vernieuwing.

M. Tubbing & E. de Vliet, *Handreikingen Flexibilisering VAVO*. Eindrapport Vernieuwingsproject Flexibilisering VAVO. Amersfoort, SVE, 1995. 96 blz. ISBN 90-5003-205-2, f 18,50.

FLEXIBILISERING BASESEDUCATIE

Deze publikatie start met een aantal uitgangspunten voor flexibilisering. Vervolgens beschrijven zes instellingen voor basiseducatie hoe zij, ieder vanuit een eigen invalshoek, concreet vorm geven aan deze uitgangspunten. Deze voorbeelden laten zien dat instellingen in een voortdurend proces van verandering en vernieuwing zitten. Daarbij worden steeds keuzes gemaakt, afhankelijk van de stand van zaken op een bepaald moment, de geanalyseerde knelpunten, de reeds lopende vernieuwingsprocessen, de grootte van de instelling, de prioriteiten die gesteld zijn en de visie die men heeft op een flexibele instelling.

De beschrijvingen volgen steeds een vaste structuur: een beschrijving van de stand van zaken en de ervaren knelpunten, de uitgangspunten voor vernieuwing, de beschrijving van het vernieuwingsproject in de instelling en de implementatie.

P. Steehouder, *Flexibilisering van de basiseducatie. Voorbeelden uit de praktijk*. Amersfoort, SVE, 1995. 114 blz. ISBN 90-5003-206-0, f 25.

MODULERING NEDERLANDS Deze publikatie bestaat uit twee delen. Het eerste deel biedt een conceptueel lijn Nederlands voor de hele volwasseneneducatie. De leerlijn bestaat uit concept-eindtermen die gebaseerd zijn op bestaande doelenoverzichten en een concept-

modulenstructuur waarin landelijk beschikbare modules zijn geplaatst op zes verschillende niveaus.

Deel 2 van de publikatie bevat voor drie van deze niveaus een moduulspecificatie. Het gaat hierbij om het redzaamheidsniveau, de drempelkwalificatie en de basiskwalificatie. Een moduulspecificatie is een landelijk overdraagbaar document met aanwijzingen voor de verdere uitwerking van een moduul voor docenten om hun onderwijs in te richten en voor leermiddelenontwikkelaars om moduulboeken mee te maken. Er zijn aparte moduullijnen gemaakt voor lezen, schrijven, luisteren en spreken.

E. Bohnenn & P. Steehouder, *Modulering Nederlands*. Amersfoort, SVE, 1995. 166 blz. ISBN 90-5003-204-4, f 47,50.

Effectief leren lezen

In *De effectiviteit van methodes voor aanvankelijk leesonderwijs* wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de effectiviteit van de volgende leesmethodes voor het basisonderwijs: *Veilig leren lezen* (versie boom, roos, vis), *Letterstad*, *Balans*, de *Leeslijn*, het Zwaluw-project en *De Leessleutel*.

De uitgave is bedoeld om basisscholen een handje te helpen met het maken van een keuze voor de meest geschikte methode om te leren lezen en schrijven.

In het eerste deel van het boek is beschreven in hoeverre de diverse methodes voor aanvankelijk leesonderwijs voldoen aan van tevoren opgestelde kenmerken voor (lees)onderwijs dat ook effectief geacht wordt voor taalzwakke leerlingen.

Het tweede deel van het rapport geeft informatie over de mate waarin de diverse methodes geschikt zijn voor effectief aanvankelijk leesonderwijs, uitgedrukt in percentage potentiële uitvallers bij het aanvankelijk lezen. Daarnaast is beschreven op welke onderdelen van het aanvankelijk lezen, namelijk visuele synthese, letters benoemen of auditieve synthese, de diverse methodes meer of minder effectief zijn.

G. Hol, M. de Haan & W. Kok, *De effectiviteit van methodes voor aanvankelijk leesonderwijs*.

Utrecht, ISOR, 1995. 260 blz. ISBN 90-5187-201-1, f 29,50.

Sprinten

Sprint is een nieuwe methode om volwassen Nederlandstaligen te leren lezen en schrijven. Momenteel zijn het werkboek lezen en schrijven op alfabetiseringsniveau 1 van de SVE verschenen, evenals een vrij uitgebreide handleiding voor deze niveaus.

Bij het leren lezen besteedt *Sprint* in eerste instantie aandacht aan het leren lezen van grote gehelen en pas in tweede instantie aan letters en woorden. De opdrachten zijn voor een groot deel bedoeld om de strategie van het voorspellend lezen te verbeteren: voorkennis mobiliseren en op grond daarvan voorspellen wat er in de tekst staat. Hiernaast is er ook aandacht voor het spellend lezen.

Het leren schrijven in *Sprint* richt zich steeds in de eerste plaats op de inhoud van hetgeen geschreven gaat worden. Na een oriëntatie op de taak wordt er pas geschreven. De oriëntatie vindt hoofdzakelijk mondeling plaats. Daarna moet de tekst eerst inhoudelijk goed op papier komen. Pas in tweede instantie moet een cursist gaan schaven aan zaken als spelling en interpunctie. Hiernaast is er ook aandacht voor technische aspecten zoals de schrijfmotoriek en de koppeling van klanken aan letters.

Het materiaal biedt mogelijkheden om gedifferentieerd te werken. Voor cursisten is met symbolen duidelijk gemaakt wat ze bij elke oefening moeten doen. In een overzicht van alle oefeningen kan een docent kiezen welke oefeningen voor welke cursisten van belang zijn.

Het materiaal is niet bedoeld als complete leergang, maar als basis waarnaast ander materiaal, gericht op de specifieke doelgroep, ingezet kan worden.

H. Bakker e.a., *Sprint*. Den Bosch, Malmberg, 1995. 'Werkboek schrijven 1', 228 blz. ISBN 90-208-0306-9, f 37,50. 'Werkboek lezen 1', 206 blz. ISBN 90-208-9298-4, f 37,50. Docentenhandleiding, 120 blz. ISBN 90-208-0316-6, f 60.

Grammatica in gebruik

Grammatica in gebruik is een basisgrammatica van het Nederlands voor volwassen anderstaligen met een middelbare of hogere opleiding. Om het boek te kunnen gebruiken is een redelijke kennis van het Nederlands nodig. In dit leer- en oefenboek komen grammaticale onderwerpen aan de orde die horen bij het niveau van beginners tot halfgevorderden.

Bij de uitleg van de onderwerpen staat *het gebruik* van grammaticale structuren centraal. Elk hoofdstuk stelt een bepaalde taalfunctie centraal en behandelt de daarbij horende grammaticale onderwerpen. Zo gaat hoofdstuk 8 in op de vraag 'Hoe geef ik een kenmerk van een persoon of ding?'. Het antwoord op deze vraag volgt in twee paragrafen, waarin het gebruik en de vorm van dit onderwerp aangeboden worden: '8.1 Met een bijvoeglijk naamwoord', '8.2 Met een verkleinwoord'.

In elke paragraaf van *Grammatica in gebruik* staat een thema centraal. Na iedere paragraaf volgen betekenisvolle oefeningen, die zich rond hetzelfde thema afspelen. Achter in het boek is een sleutel opgenomen met de antwoorden op de oefeningen.

Op het eind van het boek staan de volgende overzichten: gebruikte grammaticale termen (vertaald in het Engels, Frans, Duits, Turks en Arabisch), onregelmatige werkwoorden, scheidbare werkwoorden en werkwoorden met een vast voorzetsel. Het boek besluit met een uitgebreid register.

Grammatica in gebruik is bedoeld als hulpmiddel bij een basisleergang Nederlands. Het is geschikt voor gebruik in de les en voor zelfstudie.

J. Bakx, M. Jetten & L. Korebrits, *Grammatica in gebruik - Nederlands voor anderstaligen. Leer- en oefenboek*. Amsterdam, Intertaal, 1995. 160 blz. ISBN 90-5451-0579, f 32,75.

Een jeugdig tijdschrift

In februari is het kennismakingsnummer van *Jeugdliteratuur in de basisvorming* verschenen. Het tijdschrift is bestemd voor docenten in de basisvorming en verschijnt vier keer per jaar.

Het blad bevat praktische, direct in de klas

toepasbare lessuggesties bij en achtergrondinformatie over aantrekkelijke jeugdboeken: lees- en voorleesfragmenten, discussie- en leesvragen, schrijf- en spreekopdrachten. In elk nummer worden concrete lessen beschreven bij vier of vijf jeugdboeken voor leerlingen in de eerste drie jaar van alle schooltypen: zowel voor VBO en MAVO als voor HAVO en VWO. Elke aflevering bevat ook een aantal korte besprekingen van nieuwe jeugdboeken die bestemd zijn voor promotie in de klas. Verder biedt het tijdschrift een overzicht van radio- en televisieprogramma's over jeugdliteratuur.

In het kennismakingsnummer treft u twee lessenreeksen aan bij het recente *Gedwongen verzet* van Gijs Wanders, een aantal lessuggesties bij *Knetterende dagen, stomme nachten* van Norma Fox en Harry Mazer en twee series lessen over de klassieker *Desnoods met geweld* van Jan de Zanger. Bij de lesuitwerkingen wordt ook aandacht besteed aan de algemene vaardigheden van de basisvorming, zoals eigen onderzoek doen en samenwerken en aan het inpassen in de les van bestaande videoprogramma's over jeugdboeken, zoals de 'Geef mij maar een boek'-serie van de NOT en Uitgeverij Bulk-Boek.

Voor de eerste jaargang worden uitgewerkte lessen en lessenreeksen aangekondigd bij onder andere *De vloek van Polyfemos* (Evert Hartman), *Morgenster* (Ellen Tijsinger), *Amel* (Zohra Zarouali), *Het gouden oog* (Hans Hagen), *De dochter van de waard* (Cynthia Voigt), *De tweede viool* (Lieneke Dijkzeul), *Een mond vol dons* (Lydia Rood), *De doge-ring van Venetië* (Thea Beckman), *Tussen twee vuren* (Theo Hoogstraaten), *We noemen hem Anna* (Peter Pohl), *De tolbrug* (Aidan Chambers), *Florian niemdsdochter* (Claire Hülsenbeck) en *Vlinders op het dak* (Marita de Sterck).

U kunt het nulnummer gratis ontvangen door een ongefrankeerd briefje te sturen naar NBLC Uitgeverij, Antwoordnummer 47001, 2504 VD Den Haag. Een abonnement kost f 45. Scholen krijgen twintig procent korting.